

RUDAR

• • • Glasilo slovenskih rudarjev • • •

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Ne frankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Več socializma.

Februarja meseca l. 1848. so pregnali francoski meščani in delavci svojega kralja preko meje ter proglasili Francijo za republiko. Pariško delavstvo je triumfiralo ter vzklikalo: Od sedaj naprej bo vzpostavljalo vlado celo francosko ljudstvo! Vsak, tudi najsiromašnejši delavec bo imel pri sestavi vlade ravno toliko govoriti kakor najbogatejši kapitalist! Časi bede so minuli, napočila je doba svobode in enakosti! Ne bomo več ostali sužnji z glasovnico v roki! Vendar se je delavstvo kaj kmalu poučilo, da se je kruto motilo. V novi republici so si meščani in delavci stali prav kmalu kot nasprotniki drug proti drugemu, zavladovalo je smrtno sovraštvo med njimi. Naravno, da delavstvo ni imelo absolutno nikake volje, skloniti se pod gospodarstvo buržoazije; saj je ravnokar bilo strlo gospodstvo kraljevstva in fevdalne aristokracije. In prišlo je do tiste znamenite junijske bitke v Parizu, do tistega krvavega klanja, ki je v njem francoska buržoazija prvokrat na naravnost bestialičen način dokumentirala svoje besno sovraštvo do delavskega razreda. Na tisoče delavcev je takrat z življenjem poplačalo svoje idealno stremljenje po svobodi in enakosti. In iz tega strašnega boja med posedujočimi in neposedujočimi, iz teh z delavsko krvjo napojenih tal je vzklila cvetka modernega socializma.

Zdaj šele je začelo delavstvo pojmovati, da demokracija, splošna in enaka volilna pravica sama na sebi pač nikakor še ne pomeni uresničenja svobode in enakosti; uvidelo je, da demokracija ustvarja šele predpogoje za uresničenje delavskih idealov, da ustvarja splošna in enaka volilna pravica šele tista tla, na katerih se mora v dolgem vztrajnem razrednem boju proti posedujočim razredom osvoboditev proletarijata šele izbojevat.

To bridko resnico, ki so jo pariški delavci že l. 1848., to bridko resnico je moralo spoznati delavstvo vseh dežel in vseh držav; tudi avstrijsko delavstvo ni moglo uiti temu spoznanju. Desetletja smo se borili za splošno in enako volilno pravico in v tem vročem boju si je morda ta ali oni naivnež domišljeval, da bo doseženo in izpopolnjeno vse, čim smo dosegli samo šele prvi najbližji cilj našega lepega in obsežnega programa. Marsikdo si je morda mislil: Če dosežemo enkrat splošno in enako volilno pravico, potem nam bo treba samo še pobrati sadove te naše politične pridobitve. Tisti, ki so se v svoji naivnosti in neizkušenosti vdajali takim utopističnim mislim, so morali doživeti bridko razočaranje. Prestati so morali sedaj isto izkušnjo, ki jo je francoski proletarijat prestal že l. 1848. Kakor si je znala francoska buržoazija iz demokratične republike, ki so jo pariški delavci na barikadah izvojevali, ustrojiti navadno politično orodje svojih razrednih interesov, tako se je tudi v našem parlamentu splošne in enake volilne pravice, ki ima zahvaliti svojo ekzistenco edino in samo avstrijskemu delavstvu, etabriralo gospodstvo avstrijskega meščanstva. Tudi pri nas z demokracijo niso še uresničene naše proletarske zahteve, ustvarili smo si takorekoč šele fundament, na katerem mora delavstvo samo neumorno zidati naprej.

Večino našega parlamenta tvorijo meščanske stranke. Te stranke so demokratično zbornico degradirale do obskurnega izvrševalnega organa kapitalističnih in agrarnih interesov. In ker jih prešinja strah, da jih volilci enake volilne pravice pokličejo na odgovor, poostrujejo bolj in bolj svoj boj proti delavskemu razredu. Združevati so se začeli v mogočnih organizacijah, preplašene delavce pa tirajo z bičem lakote in bede v takozvane „žolte“ organizacije. Sleherni tovarniški biro, sleherna občinska pisarna in sleherni časopis, vse to postaja nekaka centrala najostudnejšega boja proti toli sovraženi socialni demokraciji. Splošna in enaka volilna pravica je razredna nasprotja le še poostrila. Poostrili so se naši strokovni boji, poostrila se je gonja malomeščanskih „purgarjev“ proti našim konsumnim društvom, naše zahteve v parlamentu se dosledno odklanjajo, pravcata politična vojna posedujočih razredov — gori od bančnih in borznih špekulantov, pa dol do rokodelskih mojstrov in kmetov — se mobilizira proti socialni demokraciji. To so pač dejstva, ki nas dosti jasno uče, da pomeni demokracija vse prej kakor pa mir med delom in kapitalom. Demokracija vsa nasprotja šele vidno in odkrito izraža: razredi si stopajo drug proti drugemu v odkrit in odprt boj, razredni boji se poostrujejo, dokler naposled ne bo nastopil oni odločilni trenutek, ko postane delavstvo zadosti močno, da posedujočim razredom izviije politično oblast ter z močno roko samo prime za državno krmilo. Šele kadar bo politična oblast v rokah delavskega razreda, bo mogla socialna demokracija izpolniti svojo zgodovinsko misijo: takrat se bo delavski razred rešil izpod gospodstva kapitala na razvalinah kapitalistične družbe, ki sloni na izkoriščanju mas, bo vzrasla svobodna družba svobodnih ljudi.

Tako potrjuje izkušnja zadnjih let veliki nauk znanstvenega socializma, nauk o razrednem boju. Da prepojimo z duhom socializma maso delavstva, to je sedaj naša najpoglavitejša naloga. Cvet naših organiziranih delavcev je to že davno spoznal. Kar veselje je gledati, s kakšnim idealizmom segajo nekaterniki po socialističnem berilu. A kaj so ti v primeri z ono indiferentno maso, ki stoji še brezbrizno ob strani in sploh ne ve, kaj je socializem, in zato tudi njegovega zvišenega boja pojmiti ne more. Taki elementi ne samo, da ničesar ne koristijo, temveč še ovirajo napredek socialne demokracije. Iz nevednosti postanejo še škodljivci svojih lastnih interesov. Iz hipnega navdušenja leti sicer za stranko, včasih je naravnost fanatičen, saj ravno fanatizem je znak pomankljive izobrazbe, čim ga pa njegova naivnost razočara, pa odpade in iz prejšnjega fanatika postane glasen zabavljač. Taki ljudje padajo iz ekstreme v drugi. Ker nima nikakšnega vpogleda v zakone socialnega življenja, ne zna nikdar presoditi ogromnih težkoč in zaprek, ki se ima z njimi boriti delavski razred. Tak naivnež bi kar čez noč hotel prevrniti celo človeško družbo. Ko pa vidi, da to nikakor ne gre, pa mu omahne pogum in strahopetno vrže puško v koruzo. Take vrste ljudje so v vsakem pogledu nezanesljivi in v javnem življenju absolutno nič ne pomenijo: nesposobni in impotentni so za vsa-

kršno resno politično in kulturno delovanje.

In koliko je teh elementov pri nas na Slovenskem! Samo njim se je zahvaliti, da naša stranka do danes še ni mogla priti do tiste moči in tiste veljave kakor bi lahko. Kolikokrat čujemo lahko tiste puhle ugovore in zabavljalice: „Toliko in toliko poslancev imamo, pa le nič ne opravimo. Saj je vsako delo zastoj“ i. t. d. Če nam servira take puhlice rodoljubni filister, pač lahko s pomilovalnim posmehom preidemo preko njih na dnevni red. Če pa se pojavljajo taki znaki in izrazi malodušnosti in resignacije med delavstvom samim, potem pa je to že nevaren simptom političnega hiranja, ki ga nikakor prezreti ne moremo in tudi ne smemo. Taka malodušnost je naravnost strup za strankarsko življenje. Pred tem nas reši samo prava socialistična izobrazba. Naloga nas in vseh izobraženejših sodrugov je, da poučujemo delavstvo ne samo o najbližjih naših zahtevah na socialno-političnem polju, temveč tudi o končnih smotrih, o pravem bistvu in jedru socializma. Raztrosimo seme socializma v zadnjo delavsko kočo, prepojimo slehnega slovenskega proletarca s pravim socialističnim duhom! Samo na ta način si bomo preko efemernega navdušenja zagotovili trajne uspehe.

Skromne so sicer naše moči, skromna so naša izobraževalna sredstva in skromna je zlasti v primeri z nemško in češko naša socialistična literatura. A kar imamo, vsaj to izrabimo! Razen strokovnih listov treba se bo z vso vmeno vreči na razširjanje našega političnega glasila „Rdeči Prapor“, treba bo razširiti tudi naše strankine brošure. Pred vsem pa bodimo neumorni v prirejanju poučnih predavanj in malih sestankov! Z živo besedo pojdimo na delo in glejmo, da tudi zadnjega poedinca pritegnemo k našemu delu! Bojujmo se z vso silo proti malodušnosti in gnili resignaciji in dopovedujmo delavstvu zmiraj in zmiraj, da je njegova rešitev v samopomoči! Delavstvo mora spoznati, da smo z dosego splošne in enake volilne pravice zaključili šele nekako predzgodovino socialnodemokratičnega gibanja; da pa je sedaj na delavstvu samem, da na temelju demokracije izvrši svojo zgodovinsko misijo: da v vztrajnem razrednem boju proti industrijskemu in agrarnemu kapitalizmu pripomore socializmu do končne zmage.

Našega delavca treba dvigniti do pravega spoznanja resničnega položaja. To spoznanje pa ga ne more potreti in razočarati, ampak porodila se bo iz njega prava proletarska samozavest. Ta samozavest pa bo liki jutranji zori razpršila temo malodušnosti in resignacije. Oprostili se bomo težkih spon pesimizma in novo veselje in novo življenje bo zavladovalo med slovenskim proletariatom. Z novo vero in veseljem upom v srcu bomo ponosno uprli pogled v boljšo in srečnejšo bodočnost.

Varstvo rudarjev in obratni vodje.

Pisati hočemo o zadevi, ki se je zgodila na severnem Češkem, a je precejšnje zanimivosti, tako da je čisto printerno, ako se tudi mi pogovorimo o nji.

C. kr. okrožni rudarski urad v Mostecu (severna Češka) je izdal dne 20. oktobra 1910 poseben ukaz, ki se tiče uporabljanja takozvanih štempeljnov v odkopih (opavah). Ta ukaz pa je jako razburil obratne vodje tistih rudnikov. Zveza obratnih vodij za rudarska okrožja Toplice, Mostec in Komotau je sklicala na dan 4. novembra 1910 posebno zborovanje radi te zadeve. Njih glasilo je prineslo o tem zborovanju tole poročilo:

Zveza rudniških obratnih vodij za rudarske okraje Toplice-Mostec in Komotau je sklicala dne 4. novembra leta 1910 v Mostecu izredno zborovanje, ki je bilo kljub vihnemu vremenu dobro obiskano. Predsednik je prisotne kratko pozdravil, nakar se je pričelo posvetovanje o edini točki dnevnega reda: Stališče zveze do zadnjih ukazov okrožnega rudarskega urada. Najprej se je poudarjalo, da se v rudarskem okraju Mostec že leto dni izdaja jako mnogo ukazov. Dasi nimamo enotnega rudarskopolijskega reda za ves okraj, vendar bi se težko našel obrat, ki bi ne imel kakega posebnega ukaza. Obravnavalo se je samo o ukazih z dne 23. septembra 1910 in z dne 20. oktobra 1910. Prvi oglas se je nanašal na varstvene predpise za obrat električnih strojev; sklenilo se je, da se ta oglas temeljito presodi v zvezinem glasilu. Drugi oglas se tiče trganja (ravnanja) štempeljnov v odkopih (opavah). Na zborovanju se je sklenilo, da se pošlje rudarskemu uradu posebna vloga, češ, da je prejšnje vodstvo rudarskega urada obratnim vodjem ustmeno drugače obljubilo kakor pa določuje sedanji ukaz. Ta uloga se bo priobčila tudi v zvezinem listu. Nadalje se je izreklo obžalovanje, da se rudniške oblasti prve instance ne ozirajo na organizacijo obratnih vodij, dasi to store ob vsaki priliki pri podjetniških in delavskih organizacijah. In vendar sta najvišji oblasti rudniških uradov, poljedelsko ministrstvo oziroma ministrstvo javnih del priznali našo organizacijo s tem, da sta se obrnili nanjo po nasvete. Tako bi bilo tudi pametneje, ako bi se mi popreje vprašali za mnenje preden je izšel ukaz o trganju štempeljnov. Ker ni bilo drugih predlogov in je bil dnevni red končan, je predsednik zaključil zborovanje. — Tako se glasi poročilo v glasilu zveze rudniških obratnih vodij „Betriebsleiterzeitung“.

Oglejmo si nekoliko tisti ukaz o trganju štempeljnov v odkopih! Ker je to delo nevarno, je rudniški urad odredil, da mora biti pri trganju vedno navzoč paznik. Ta določba torej posebno vznemirja obratne vodje. Pripovedujejo, da delo ni tako nevarno in ni treba tako strogega nadzorstva. „Če pa bi že bilo nadzorstvo potrebno, tedaj se za to lahko uporabijo starejši zanesljivi kopači.“ Tu pa so gospodje obratni vodje izrekli resnico, ki je gotovo niso nameravali, namreč, da delavci lahko sami nadzorujejo jamo. Kajti kadarkoli so rudarji zahtevali samostojno rudniško nadzorstvo, vedno so prišli gospodje, pa so dejali, da rudarji niti zmožni niso tega. In sedaj pa so obratni vodje nehote priznali, da so rudarji vendarle zmožni.

Nadalje pravijo gospodje, da je v jami premalo paznikov, ki bi mogli opravljati vse to. Ta zadeva sicer obratnih vodij prav nič ne briga, ker to je stvar rudniških posestnikov, da priskrbe dovolj paznikov. Sicer pa je v jamah na severnem Češkem mnogo paznikov, tako da pride na 24 delavcev en paznik. To je seveda samo zato, da se delavci čezmerno priganjajo k delu. Premog in zopet premog! To je geslo podjetnikov in radi tega gesla se jim ne zdi škoda paznikov. Kjer pa bi bil paznik najbolj potreben, da bi pazil na nevarnih krajih, tam ga seveda ni treba; vsaj obratni vodje so tega mnenja.

Toda za vraga, kaj briga nadzorstvo v odkopih obratne vodje? Saj ne bodo oni plačali tega nadzorstva! Tako bi vzkliknil vsak razsoden človek in prav bi imel. Toda ako si vso stvar malo globlje ogledamo, tedaj se razgrne pred našimi radovednimi, iskajočimi pogledi v resnični pravi luči to početje obratnih vodij. Ako bi bili gospodje odkritosrčni, tedaj bi morali takole reči: Mi rabimo svoje paznike in nadzornike zato, da

delavce krepko priganjajo k delu. Kajti glavna stvar je premog; ako se nako pa dovolj premoga, dobimo nagrade; nikdar pa ne dobimo nagrade za rešeno človeško življenje.

Poleg tega imamo tudi večjo odgovornost, ker smo za nadzorstvo odgovorni in nas lahko doleti kazen. Mi pa se kaznujemo samo z denarjem, ki pa ga plača rudnik. Ako smo torej proti takemu uradnemu nadzorstvu, delamo čisto povolji rudniških posestnikov, ker jih lahko obvarujemo izdatkov. Tako je čisto pametno, ako pravimo, naj opravljajo to nadzorstvo delavci; kajti, ako delavec kaj zagreši, ga zapro.

To je torej resnična podoba te stvari. Gospodje obratni vodje so dobro vedeli, zakaj so romali v viharju na zborovanje. In kako složno se je izvršilo to romanje! Čeh in Nemec, ki se drugače gledata kakor pes in mačka, sta prijazno in sladko govorila drug z drugim. Saj je šlo proti delavstvu! Iz tega pa tudi delavstvo lahko spozna, da mora tudi ono složno iti v boj za svoje pravice. Da bi že spoznali vsi omahljivci in brezbrizneži to resnico ter šli v svojo strokovno organizacijo!

Sredi boja.

Dne 1. dec. 1910 je organizacija švedskih podjetnikov tudi formalno prenehala z velikim izporom, ki bi naj bil glavna skušnja za novo postopanje proti delavskim organizacijam, da bi se strle in uničile. V resnici je izpor končal že pred dvema letoma, to se pravi, se je ponesrečil; dne 1. decembra lanskega leta pa so švedski podjetniki sami izjavili, da je izpora konec. Tako je torej končal eden največjih gospodarskih bojev, končal je z zmago švedskih delavcev in s popolnim porazom podjetnikov, ki so kanili z izporom razbiti delavske organizacije. Res je, da je osrednja zveza močno oslajljena in da so izgubile posamezne organizacije mnogo članov, toda podjetniki so morali spoznati, da ne morejo vršiti svojih obratov brez organiziranega delavstva. Švedski podjetniki so temeljito ozdravljeni od misli, da se dajo delavske zveze streti. In za to ozdravljenje lahko izrazimo švedskim bratom čast in hvalo mednarodnega strokovnega gibanja.

Gotovo je, da se bodo izkoriščevalci še vedno borili proti strokovnim organizacijam in da bodo skušali škodovati strokovnemu gibanju, kjerkoli bodo mogli. Toda tista samozavest, ki so doslej z njo pričenjali te boje, jih je pač temeljito minila. Vendar pa podjetniki ne mirujejo, ampak z vso vnetostjo iščejo novih načinov in pripomočkov, ki bi z njimi lahko uničili strokovno gibanje. Čeprav še ne vemo, kaj bodo izmodrovali proti delavstvu, toliko je gotovo, da bodo morali pretrpeti delavci vseh dežel najhujše boje in sicer morda, že v najkrajšem času. Toda prav tako je gotovo, da bodo končali vsi ti težki boji z zmago delavstva, ako bo delavstvo budno in bo vse storilo za okrepitev svojih strokovnih organizacij. Vsaj toliko moramo biti pripravljeni na boj, kakor so bili naši švedski tovariši, in gledati moramo, da bomo denarno dovolj podprti.

Te besede si moramo zapomniti zlasti danes, ko se izkoriščevalci povsod pripravljajo za boj proti delavstvu. Pred kratkim je šel v pokoj glavni tajnik nemške industrijske zveze Bueck. Ko se je poslavljajal od zbranih izkoriščevalcev, tedaj jim je polagal na srce, da je njih glavna naloga, streti delavske organizacije. Bueck je glava nemških kapitalistov in je govoril popolnoma resno, ko je oznanjeval strokovnemu gibanju boj na življenje in smrt. Sploh je bil Bueck še v mnogih drugih ozirih učitelj izkoriščevalcev, čeprav je bil njegovo slavo za nekaj časa zatemnil Sydow, ki je bil voditelj švedskih kapitalistov ob izporu. Toda ravno vsled tega, ker je Sydowu izpor ponesrečil, je tembolj zažarela slava Buecka, tako da je eden najvažnejših činiteljev v boju kapitalizma proti delavstvu.

Beucku torej niso všeč izpori, nalašč izzване ogromne stavke in podobna sredstva, ker so se doslej taki poskusi več ali manj ponesrečili. Zato se Beuck zadovolji z drugim načinom, ki ga je tudi priporočil zbranim izkoriščevalcem. To novo sredstvo se glasi: varstvo tistim, ki hočejo delati.

O sveta delaželnost, ki se zbudi v stavkokazih vselej ravno takrat, ko bi vsled dostojnosti ne smeli delati, ki pa spi globoko spanje pravičnega, kadar njih tovariši delajo! Ako kdo stori v armadi izdajstvo, tedaj se najstrožje kaznuje; ako kdo izda svoje tovariše v gospodarskem boju, tedaj se obda z glorio časti in slave! Pravzaprav pa ti izdajalci delavstva, ki jih imenujejo podjetniki „delaželjne“, res zaslužijo, da se podjetniki toliko brigajo zanje. Kajti če bi imeli podjetniki dosti „delaželnih“, tedaj bi se jim prav nič ne bilo treba bati stavk; kadar pa bi zasijala podjetnikom ta zlata doba, kako krasno in svobodno bo šlo neomejeno izkoriščevanje, svojo neovirano pot! Tajnik Beuck je to resnico spoznal do dna. Zato priporoča vsem konservativcem v Nemčiji, naj delajo na to, da se sklenejo postave, ki bodo ščitile to slavno „delaželnost“ in ki bodo posebno odlikovale vse stavkokaze in izdajalce delavskega razreda.

Vse to nas živo spominja na zvite naklepe novega kazenskega zakona v Avstriji; mislimo namreč napad na združevalne pravice delavstva. Spominja pa nas tudi gosposke zbornice, ki se je postavila na čelo vsem sovražnikom delavskih organizacij in socialne politike. Treba je samo povedati, da želi večina gosposke zbornice še nadaljni obstoj ženskega nočnega dela, ki povzroči propast toliko družin in osiroti na tisoče in tisoče delavskih otrok. Sploh se vrši vsa sedanja socialna politika čisto po želji podjetništva. V socialno-političnem odseku pa zavlačuje meščanska večina skorajšnje rešitev socialnega zavarovanja. Prav v tem času je spoznal tudi francoski slavnoznani minister Briand, kako krasno bi bilo, ako bi se onemogočile stavke. Zato že pripravlja novo postavo proti stavkam; toda ta nakana se bo najbrže razbila ob sili združenega francoskega delavstva. In v živem spominu je še justični umor francoske porote v Rouenu, ki se je tudi izvršil v znamenju varstva „delaželnih“.

Vsa ta znamenja pričajo, da skušajo zakleti sovražniki strokovnega gibanja to gibanje uničiti. Tako stoji gibanje v novem letu pred velikimi, važnimi dogodki. Bolj in bolj se bliža boj za ohranitev strokovnega gibanja, tisti boj, ki ga je Morse napovedal že pred petinšestdesetimi leti. Čas je resen, treba se je torej okrepiti in temeljito pripraviti.

Strokovni pregled.

s Naznanilo shodov. V nedeljo se bodo vršili

javni rudarski shodi

v naslednjih krajih:

Velenje. V nedeljo, dne 5. februarja, ob 8. uri zjutraj v gostilni Vrabič v Pasji vasi. Poročevalec sodrug Čobal iz Zagorja.

Lešče. V nedeljo, dne 5. februarja, ob 3. uri popoldne v gostilni pri Meisterlu na Prevalih. Poročevalec sodrug Čobal iz Zagorja.

Černo. V nedeljo, dne 5. februarja ob 3. uri popoldne v gostilni pri Krulju v Černem. Poročevalec sodrug Sitter iz Trbovelj.

Možica. V nedeljo, dne 5. februarja, ob 12. uri opoldan v Možici v gostilni Toff. Poročevalec sodrug sitter.

Rudarji, udeležite se v mnogobrojnem številu važnih zborovanj!

Tajništvo Unije rudarjev.

s Rudarska stavka v Lüttichu (Belgija). Kakor znano, je v belgijskem premogovnem okrožju izbruhnila velika stavka rudarjev. Glede vzrokov stavke se zdaj še naknadno poroča, da so se povodom novega rudarskega zakona sprejele v službene rede nezaslišane visoke kazenske določbe za delavce. Dalje bi se imeli po novem službenem redu vsi delavci pritegniti k težkim nadomestnim delom. Izključeni bi bili nadalje od soupravljanja podpornih blagajnic, katerih denarna sredstva se stekajo iz kazenskih glob in končno se je odredilo še znižanje dnevnih pavz. Tekom stavke je prišlo tudi do izgrediv, pri katerih so orožniki ustrelili neko delavko. Pogreb te delavke se je vršil ob ogromni udeležbi ljudstva, vendar pri tem ni prišlo več do nobenih izgrediv. — Podjetniki so se prvotno upirali stopiti s stavkujočimi v pogajanja, nakar je konferenca rudarjev sklenila in proglasila splošno stavko. Dne 12. m. m. se je vršilo v Lüttichu demonstracijsko zborovanje stavkujočih, katerega se je udeležilo nad 30.000 rudarjev, med njimi nad 2000 delavk in otrok. Po posredovanju trgovskega ministra Huberta pa je prišlo dne 14. m. m. do pogajanj med podjetniki in delavci. Došlo je končno do sprave, vsled česar je konferenca de-

legatov 17. m. m. sklenila, da se z delom zopet prične. Komaj pa so se bili delavci vrnili na delo, pa je prišlo do ponovnih konfliktov, ker so se nekateri rudniški podjetniki upirali držati se vseh določb sklenjenega dogovora. Vendar se kaže, da je smatrati splošno stavko za končano.

s Koliko premoga se je izkopal v Avstriji leta 1909? Kameniti premog. L. 1909 e bilo v vsej Avstriji v 10 kronovinah in 17 okrožnorudarskih okrajih 309 premogokopnih rudnikov za kameniti premog. Izmed teh se je delalo samo v 126 rudnikih v štirih kronovinah in 10 okrožnorudarskih okrajih. V okrožnorudarskem uradu Praga je delal kraj tega v dveh obratih po en mož in v okraju Budjevice (Češko) v enem obratu en mož in sicer samo taka dela, ki so potrebna za ohranitev rudnika. V vseh drugih

rudnikih pa se ni nič delalo. Število rudarjev, ki delajo v rudnikih za kameniti premog, je za 1682 večje kakor v letu 1908. Premoga se je izkopal za 1,623.398 meterskih stotov manje kakor v prejšnjem letu, skupna vrednost pridobljenega premoga pa je narasla za 1,627.266 kron. To dejstvo nam glasno pove, da se dobiček kapitalistov kljub slabim gospodarskim razmeram ni zmanjšal, ampak močno povečal! Dasi se je izkopal manj premoga, je vendar dobiček kapitalistov večji. Ta dobiček so jim morali plačati delavci s slabšim zaslužkom in pa odjemalci premoga z dražjimi cenami. Kapitalistu je seveda glavna stvar dobiček, za drugo se ne briga. Povprečno se je podražil premog v letu 1909 za 238 vinarja pri meterskem stotu. V naslednji razpredelnici hočemo navesti nekaj podatkov.

Okraj okrožnega rudarskega urada	Število rudnikov, ki se je delalo v njih	Število delavcev	Koliko meterskih stotov premoga se je izkopal	Skupna vrednost v kronah	Na enega delavca je prišlo premoga		več (+) ali manj (-) kakor v letu 1909	Cene premoga v vinarjih za meterski stot	več (+) ali manj (-) kakor v letu 1908
					v meterskih stotih	v vrednosti kron			
Praga	8	2277	5393072	4141533	1941	1487	— 190	76.80	+ 3.37
Slan	17	9528	19746546	21268245	2072	2232	— 194	107.71	+ 10.39
Plzenj	14	1180	1606213	1454420	1361	1232	— 137	90.54	— 0.08
Mies	18	6845	12152313	14617238	1775	2135	— 17	120.28	— 0.03
Mostec	1	221	387634	426397	1754	1929	— 145	110.—	—
Kutna gora	9	2601	4336051	4308084	1667	1848	— 46	110.88	+ 9.24
St. Pölten	6	510	609344	836874	1195	1641	+ 63	137.34	— 1.96
Brno	8	2915	4788468	6362496	1642	2182	— 26	132.87	— 3.34
Moravska Ostrava	37	37322	76348450	78380678	2045	2101	— 409	102.37	+ 1.20
Krakav	8	6257	11762334	9046853	1880	1446	— 350	76.91	— 2.19
Vsa Avstrija	126	70159	137110425	141342818	1954	2014	— 66	103.07	+ 2.38

Kakor pri rjavem, tako se je tudi pri kamenitem premogu porabljal manj vredni premog

za koks in briket. Nekaj podatkov o tem nam nudi naslednja razpredelnica:

Okrožni rudarski urad	Število izdelovalnic koka in briket	Število pečii za koks	Število zaposlenih delavcev	Koliko meterskih stotov se je pridelalo	Skupna vrednost v kronah	Na enega delavca je prišlo		po odbitku porabljenega premoga je znašala vred- nost, ki jo je ustvaril de- lavec v kronah
						meterskih stotov	vrednost v kronah	
Koks.								
Mies	1	61	51	235010	540139	4608	10590	1435
Kutna gora	1	14	9	106762	179580	11862	19953	3515
Mor. Ostrava	12	2042	3933	18969244	36013227	4823	9156	1411
Brno	2	80	112	542873	1047249	4847	9323	1064
Vsa Avstrija	16	2197	4105	19853889	37780204	4836	9203	1406
Briket.								
Mies	2	—	29	463915	688559	15997	23743	11926
Brno	1	—	58	943000	1391302	16259	23989	4533
Mor. Ostrava	2	—	43	401223	545708	9330	12690	6999
Vsa Avstrija	5	—	130	1816378	2639937	13972	20307	6974

s Stavke rudniških delavcev leta 1909. V Avstriji je bilo leta 1909. v celem 580 stvak, tedaj za 141 manj nego prejšnje leto. Stavkalo se je v 1741 obratih. Izmed 108.641 delavcev, ki so bili uposljeni v dotičnih obratih, se jih je 61.978 pri teh stvkih direktno udeležilo. — Izmed teh stvak je bilo 75.8 odstotkov napadnih in 17.4 odstotkov pa obrambnih stvak.

V rudnikih je bilo leta 1909. 62 stvak, pri katerih je 21.064 stavkujočih, vposlenih v 78 obratih, ustavilo delo. Skupno število v teh 78 obratih vposlenih uslužbencev je znašalo 39.631 delavcev. Stavke rudarjev se sledeče razdelijo: na Češko 34 stvak z 9918 stavkujočimi na Šlezijo 13 stvak s 5759 stavkujočimi in na Galicijo 11 stvak s 4692 stavkujočimi.

Po letnem času odpade na:

	Število stvak	Število stavkujočih
januar:	5	1044
februar:	2	657
marc:	8	1775
april:	12	2007
maj:	4	3635
juni:	10	2691
juli:	6	2091
avgust:	6	2177
september:	9	5699
oktober:	5	3818
november:	1	10
december:	2	268

(One stvake, ki so se še v sledečih mesecih nadaljevale, so tu všteti.)

Popolni sta bili samo dve stvaki, ostalih 60 stvak se je udeležilo nekaj nad polovico vposlenih uslužbencev. Približno četrti del vseh rudarskih stvak je bilo obrambnih stvak. Pri 54 stvkih so se stavile mezdne zahteve, v 44 slučajih pa se je zahtevalo zvišanje plače na „šiht“, in sicer v 23 slučajih brez uspeha; v 8 slučajih pa se je skušalo preprečiti zvišanje mezde (v dveh slučajih s popolnim uspehom). Radi delovnega časa se je stvakalo v 3 slučajih. Radi organizacijskih zahtev pa se je vršilo 13 stvak. Zopetno sprejetje odpuščenih delavcev se je zahtevalo pri 3 stvkih, in sicer enkrat s uspehom. Da se radi stvake nikogar ne odpusti od dela, se je 8krat zahtevalo, kar se je enkrat deloma odklonilo. Pri ostalih 18 stvkih se je v 11 slučajih zahtevala izpremenba

službenega reda. V 5 slučajih je imelo to popoln, v enem slučaju pa delen uspeh.

43.6 odstotkov vseh rudarskih stvak je končalo brez uspeha. Najznamenitejša stavka se je vršila v okrožju Mies, ki je obsegala 4 obrate enoinistega podjetja. Te stvake so se izmed 3611 vposlenih udeležili 3003 delavci. Ta stavka je povzročila, da se je moralo delo v obratih popolnoma ustaviti; trajala je 20 dni. Bila je to obrambna stavka z znatnim uspehom.

Uradna statistika zabelezuje v teh 62 rudarskih stvkih sledeče rezultate: Popolen uspeh so imele 3 stvake, 32 delen, 27 stvak pa nobenega uspeha.

Kakor vidimo, so ti rezultati prav žalostni, vendar je to umljivo. Vzrok leži v nezadostni organizaciji rudarjev; kajti ogromna večina teh bojev so bili nepripravljeni obrambni boji, ki so jih začeli navadno neorganizirani, ker organizacije, kakršne je bilo treba pri stvkih, sploh ni bilo. Kolikokrat se na to delavstvo opozarja, žal, da večinoma brez uspeha!

Za primero navajamo rezultate, ki so jih dosegali s stvkami drugi industrijski delavci.

Industrija	Stavke		
	s polnim uspehom	z del. usp.	brez uspeha
Lončena, glinasta in steklarska industrija	19	25	30
kovinarska industrija	13	13	13
strojna industr.	5	8	14
lesna industrija	10	21	20
usnjarska industr.	3	12	6
tekstilna industr.	15	46	22
industrija oblek	14	21	10
papirna industr.	2	7	3
industrija živil	3	9	15
kemična industr.	1	5	—
stavbena obrt	20	36	31
grafična obrt	10	5	2
trgovina in transport	1	4	5
promet	3	4	4
rudništvo	3	32	27

K tej primeri moramo vsekakor pripomniti, da pri rudništvu število stvak z „delnim uspehom“ nikakor ne bi bilo tako veliko, če bi uspehi malo rigoroznejše kvalificirali.

Udeležba pri posameznih rudarskih stvkih se razvidi iz sledeče tabele:

Z udeležbo do	20 stavkujočih	8 stvak
„ „ „	50	4 stvake
„ „ „	200	16 stvak
„ „ „	500	22 stvak
„ „ „	nad 500	12 stvak
13 stvak se je udeležilo	20 %	vposlenih uslužb.
12 „ „ „	40 %	„ „
4 „ „ „	60 %	„ „
14 „ „ „	80 %	„ „
19 „ „ „	100 %	„ „

In samo dve stvaki sta bili popolni. Med 21.064 stavkujočimi je bilo 361 delavk in 589 mladostnih delavcev. Po kvalifikaciji 18.384 izučenih in 2680 pomožnih delavcev.

Posamezne stvake so trajale:

- 49 stvak od 1 do 5 dni
- 6 stvak od 6 do 10 dni
- 2 stvaki od 11 do 15 dni
- 1 stavka od 16 do 30 dni
- 3 stvake od 31 do 60 dni
- 1 stavka nad 60 dni.

K tem 62 rudarskim stvkam, ki so se raztezale na 78 obratov (med njimi 62 veleobratov), je še pripomniti, da je znašala udeležba stavkujočih 53 odstotkov, dočim je bilo 453 delavcev primoranih praznovati. 195 delavcev se je odpustilo od dela, dočim je 206 prostovoljno zapustilo obrat. Na novo se je sprejelo 76 delavcev. Pri 28 teh rudarskih stvak so posredovale delavske organizacije, dočim pri 34 stvkih ni bilo nobene intervencije od strani organizacij.

Navedene številke nam podajajo jasno pa žalostno sliko o rudarskih stvkih leta 1909. Odveč bi bilo, če bi se hoteli danes spuščati v rekriminacije in kritizirati takratne razmere. To bi bilo pač prepozno. A eno moramo reči: da bi se moral pri vsaki še tako slabi organizaciji že vnaprej natanko preučiti končni uspeh vsakršne stvake. Žalostno dejstvo je, da je potreba za stvkanje v rudnikih skoraj trajno, vsakdanja, poglavitno se pa pozabi: da je brez organizacije le redkokdaj mogoča stavka. Vprašanje stvake ni faktično nič drugega nego vprašanje moči in baš vsled tega tudi vprašanje organizacije.

Dopisi.

d Hrastnik. Dne 16. januarja je sklical gospod ravnatelj Leiler sejo lokalnega odbora, z dnevnim redom: Posvetovanje glede stanovanja gosp. dr. Marciusa. Ker je ta stvar rudarje precej razburila, jo bomo v naslednjem nekoliko pojasnili. Nešteto krat se je že baval odbor bratske skladnice s tem vprašanjem, a vzlic vsestranskemu pritisku je bilo vsakokrat odklonjeno. Pri seji lokalnega odbora so odborniki soglasno odklonili, in ne bodejo in niso primorani za hišo glasovati, ker je vse delavstvo proti temu. A gospodu dr. Marciusu ne gre iz glave, zakaj da bi se ne dalo postaviti zanj eno bajto za kakšnih 30.000 do 40.000 kron, seveda z denarjem delavcev. Zakaj za reveže nima bolniška blagajna denarja za podpore, tu bi ga pa bilo dovolj? Pri zadnji seji predstojništva dne 22. januarja je gospod dr. Marcius na lastna ušesa slišal, da je delavstvo proti temu. Odbor je zopet sklenil, da se pod nikakršnim pogojem ne zida hišica. Gosp. ravnatelj Heinrich je razveljavil ta sklep, pa se grozovito moti, če misli, da bo to prisilil. Mi bomo poiskali vsa pota, če bodo hoteli to napraviti preko naše volje. Rudniški urad pa že danes vabimo, da naj pošlje zastopnika enkrat na shod, da sliši mnenje rudarjev, tistih iz čegar denarjem mislijo zidati novo hišo. Gospod dr. Marcius je tudi grozil, da bo šel v drugo stanovanje (sedaj stanuje v hiši kons. društva ter ima 7 sob), nekam k postaji in da bo tam doli ordiniral. Mi smo pa mnenja, da gre lahko v stanovanje kamorkoli hoče, saj stanujejo tudi rudarji po dve uri od rudnika, k prečitjanju pa morajo priti ob pravem času v čakalnico, in tako bo tudi gospod dr. Marcius hote ali ne hote moral ordinirati tam, kjer mu bo odkazalo predstojništvo bratske skladnice, katere uslužbenec je, uradne prostore. Grozil je tudi, da bo odslej računal od vsakega novinca, ki ga bo preiskal, po 2 kroni in je v štirih slučajih resnično tako računal. Gospod dr. Marcius je že v Hrastniku okolo 30 let, in dosedaj še ni nikomur računal, ki je bil pri rudniku v delo sprejet. Da se sedaj predrzne kaj takega, presega že vse meje. Mi pozivljemo vse tiste, ki so že plačali, da zahtevajo od bratske skladnice povrnitev in opozarjamo vsakega, da mora g. dr. Marcius to delo opravljati zastonj, ker je za to delo itak plačan in honoriran od bratske skladnice. Odbor bratske skladnice pa pozivljamo, da naj takoj nastopi proti takemu oderuštvi in naj enkrat pove gosp. dr. Marciusu, da je on odvisen od delavcev ne pa delavci od njega.

d Hrastnik. Nesreča v rudniku. Dne 28. januarja dopoldan je ponesrečil rudar Karl Steklaj. Ponesrečil je pri razstrelbi v rovu. Nesrečje je zdrobilo nogo. To je že druga nezgoda. Ni še dolgo, ko se je pripetila enaka nezgoda in zaradi katere je bil kaznovan paznik Stradar z enim mesecem zapora. Strelni mojster je bil sedaj paznik Babič Miha. Kdo je kriv te nesreče, ne bomo danes preiskovali, ampak gotovo je, da je krivo temu neznosno priganjanje in pa akordni zistem. Delavcu se od meseca do meseca nalaga več, premija (ali pa bič) se pomika zmerom višje. postranskih del je čimdalje več, tako da končno rudar samo misli, kaj bi poprej napravil, da bi vsaj nekaj zaslužil. Zadnji čas so pa še s tem začeli rudarje pritiskati, ker jih silijo, da morajo po dvakrat ves delovni kraj tako poškopiti z vodo, da vse teče proč. Mi seve proti tej naredbi nimamo nič, ampak naj se tudi plača delavca za to delo. Ali bi bilo gospodu Drolcu vseeno, če bi opravljal akord pri svojem delu v pisarni (pa še s kakšno premijo povrh) ter bi moral razen svojega akordnega dela še pometati pisarno, kuriti jo in hoditi po peresa itd. na postajo. Če bi ne storil tega vsak dan po dvakrat, bi bil pa še povrh kaznovan, ker bi ne hotel zastoj pometati itd. Ali bi mu pa še rekli, ker nisi danes natančno napravil vsega, moraš popoldan za kazen doma ostati. Vidite, gospod Drolc, Vam bi ne bilo prav, rudarjem pa naj bo, kajne? Ali ne veste, da tudi rudarji pravzaprav ne bi morali vsakovrstna dela opravljati zastoj? Stari ljudje sicer pravijo, da so bili nekdanj sužnji, in pa da je tisto sedaj odpravljeno. Mi pa pravimo, da se suženjstvo še danes nahaja, samo skriva se za imenom kulture. Imel je pač ameriški list „Proletarec“ prav, ko pravi: Zakaj kapitalisti izkoriščajo, zaničujejo, zatirajo in izmозgavajo? Odgovor: Ker delavci mirno prenašajo. Rudarji, nikakršno pridušanje in tlanje posameznikov ne zaleže nič. Ako hočete odpraviti tako ravnanje s seboj, take krivičnosti, potem morate

d Kotredež pri Zagorju. V Kotredeškem revirju pazniki in uradniki opravljajo svojo službo nekaj časa sem tako, da je prav čudno, da se tudi že pri nas ni pripetila kakšna nezgoda kakor zadnjič v kisoškem revirju. Poprej je paznik imel nalogo, ko je prišel k delu, da je prvič povprašal rudarje, če imajo vse varnostne stvari v redu, pogledal pri delu, če ne preti kakšna nevarnost, jih poučil, kako se naj varujejo nezgod; sedaj je pa drugače. Prvo ko pride paznik in uradnik je, da vpraša, koliko vozov bo danes. Če se mu odgovori, da danes ne bo mnogo, ker imamo delo pod stropom, takrat pa dobi odgovor: „Kaj praviš, od zgoraj se danes ne sme delati, kar pri tleh izstreljaj, premog mora biti.“ Ali če se mu pravi, da danes moram opraviti tesarsko delo, mu tudi to ne gre v glavo. Takoj pravi, da naj pusti tesarsko delo in če je pred nosom še tako velika nevarnost. Ta nova metoda se je pri sedanjem ravnatelju in pri sedanjih delovodjih uvedla, nova metoda, pri kateri ne zadostuje, da vedno priganjajo delavce, nego še prepovedujejo delavcem opravljati potrebna dela, da bi vsaj življenja ne tvegali v nevarnosti. Rudniška oblast v Ljubljani bi morala gospodu ravnatelju dopovedati, da njegov delovodja in pazniki niso v službi samo zato, da bi priganjali delavstvo, temveč je njih dolžnost, da se ozirajo tudi na predpise rudarskopolicijskega reda. Ali morda velja ta samo za delavce? Gospod nadkomisar, predramite se in izvršujte nadzorstvo, čas bi že bil, da se enkrat zganete.

Več rudarjev. pristopiti v našo strokovno organizacijo, ter se pridružiti sotrpnom, ki so že združeni v bojnih organizacijah tudi v vašo prid. Vstopnina znaša 1 krono, tedenski prispevek 40 vinarjev. Člane

sprejema sodrug Malovrh v prodajalni kons. društva.

d Hrastnik. V nedeljo, dne 5. februarja bo v gostilni Franca Logarja društveni sestanek s predavanjem. Predaval bo sodrug Mrak iz Zagorja o predmetu: Kapitalistično proizvodništvo in socializem, narodnost in mednarodnost. Vabimo sodruge, da se polnoštevilno udeležijo tega zanimivega predavanja, ker je zlasti razpravljanje o narodnosti in mednarodnosti za naše hrastniške razmere velevažno.

d Trbovlje. Udeležba na grobu leta 1905 ponesrečenih delavcev je bila naravnost veličanska. Nad 1000 delavcev in delavk je počastilo spomin nesrečnih žrtv. Trboveljska rudniška godba je svirala na pokopališču dve žalostinki. Nagrobni govor je govoril sodrug Mrak iz Zagorja. Smrt sama po sebi pač ni nič strašnega, naravna je kakor je naravno rojstvo in življenje. In tudi krivična ni. A nenaravna in krivična je smrt, ki jo zahteva zistem kapitalizma. Dokler bo obstajala ta socialna družba, bo zmiraj tako, da bodo tisoči in zopet tisoči najboljših ljudi zapadali nenaravni in krivični smrti. Današnja socialna atmosfera okužuje človeštvo. To je bridka resnica, ki naj se je delavstvo zmiraj zaveda. In če so delavci postavili svojim ponesrečenim sotrpnom višen spomenik, ki naj bo glasen protest proti zistemu kapitalizmu, potem je še mnogo važnejši oni nevidni spomenik, ki naj si ga postavi vsak v svojem srcu: to je spoznavanje resnice in pravice in pa volja, bojevati se za pravico in resnico. Nesrečnim žrtvam želimo mir in pokoj, ali naša deviza je neizprosni boj do zmage! Govoril je še sodrug Sitar, ki je poudarjal, da naj bi nas taki žalostni dogodki vendar enkrat poučili, da je naša rešitev v samopomoči. Treba se združiti v močno falango proti morilnemu sistemu kapitalizma. — Tako se je na dostojen in svečan način praznil spomin ponesrečenec.

d Ojstro. Gospod delovodja Wendt je še zmirom takšen, kakor je bil, namreč tiran od nog do glave. Pri nas se tako znižujejo plače, da je groza. Če pa kdo poprosi tega gospoda za pobojšek plače, pa dobi za odgovor, da naj bolj gara, da bo več zaslužil. Delo se nič ne spregleda. Ali misli gospod Wendt, da bo tisti, ki ima trdo delo kakor skala, prav toliko naredil, kakor oni, ki ima boljše delo? Gospod Wendt naj poizkusi na kraju, kjer je slabo delo delati en dan, pa smo prepričani, da še za fiziološko mu tako smrdi, ne bo zaslužil. Gosp. Wendt, ali se Vam ne smilijo ubogi rudarji in njih družine, ki že takorekoč stradajo? Rudarjem pa svetujemo, da naj se združijo, zakaj le v združenju je moč.

Občno konsumno društvo v Idriji

9-9
priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro moške narejene obleke po najnovejši modi, ženskega blaga vsake vrste, slamnike za moške in otroke itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

~~~~~

Izjava.

Ker se od strani naših nasprotnikov glede „Glavne posojilnice“ v Ljubljani hujskajo in begajo ljudje glede naloženega denarja pri naši „Posojilnici“, izjavlja podpisano načelstvo, da nima nobenega deleža v „Glavni posojilnici“, kar bi dalo povod, da bi se ljudstvo vznemirjalo.

Prosimo, da nam vsak takega obrekovalca naznani, proti kateremu bomo takoj nastopili sodno pot.

Naša „Posojilnica“ je z neomejeno zavezo, to se pravi, da jamči za hranilne vloge 340 društvenikov s celim svojim premoženjem, katero premoženje se ceni minimalno nad 2 milijona kron.

Rezervni zaklad „Posojilnice“ znaša nad 40.000 kron.

Opozarjamo vlagatelje, ki imajo „Hranilne knjižice“, da isti niso društveniki in ne jamčijo s svojim premoženjem, ter so njih vloge popolnoma varne.

Toliko v pojasnilo.

Pojilnica v Zagorju ob Savi,
reg. zadruga z neomejeno zavezo.

Tomo Koprivc,
načelnik.

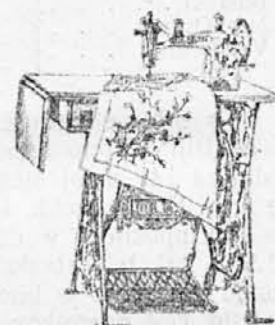
Josip Zimmermann,
načel. namestnik.

~~~~~

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih. 9-9

L. Jax & sin
Ljubljana
Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo
šivalnih strojev
za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.
Vozna kolesa.
Ceniki zastoj in franko.

Kosumno društvo rudarjev
v Hrastniku
priporoča
svojo bogato zalogo
špecerjskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.
Vse po jako nizki ceni.
Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Zagrebski
Franck
kot tovarniško znamko
priporočujemo kot priznano **najboljši** pridelek za kavo!
sl. zagan Y 1655, 1-101

Priporočamo našim -- gospodinjam -- **KOLINSKO CIKORIJO!**
== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani ==

Izdajatelj in zalagatelj Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.